8.10.2024

**Compensate-säätiön lausunto jakeluvelvoitteen joustomekanismista**

Asia: HE 121/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

**Keskeiset huomiot:**

- Compensate-säätiö pitää jakeluvelvoitteen joustomekanismia tervetulleena uudistuksena, joka ohjaa varoja kestävempiin ja kustannustehokkaampiin kotimaisiin ilmastotoimiin.
- Nykyinen PFAD:n (palmuöljyn rasvahappotisle) käyttö uusiutuvan dieselin raaka-aineena Suomessa on kyseenalaista ja kytköksissä metsäkatoon. Joustomekanismi voi vähentää riippuvuutta näistä tuontiraaka-aineista.
- On kriittistä varmistaa, että joustomekanismin kautta tuettavat hankkeet ovat aidosti lisäisiä ja tuottavat todellisia ilmastovaikutuksia.
- Laadunarviointiin tulee käyttää riippumattomia ja tieteellisiä menetelmiä, ja hankkeiden arvioinnissa tulee huomioida hankekohtaiset riskit varmuuskertoimilla.
- Viestinnässä on varmistettava, ettei joustomekanismia käytetä viherpesuun, vaan sen hyödyt kerrotaan avoimesti ja totuudenmukaisesti.

Compensate-säätiö kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen. Säätiö keskittyy lausunnossaan hallituksen esityksen jakeluvelvoitteen joustomekanismin arviointiin ja sen vaikutuksiin.

Compensate-säätiö on yleishyödyllinen asiantuntijaorganisaatio, joka on vuodesta 2018 alkaen vahvistanut vapaaehtoisten hiilimarkkinoiden integriteettiä ja nostanut esiin niiden keskeisiä haasteita. Säätiö on kansainvälisesti tunnustettu ajatusjohtaja hiilimarkkinakysymyksissä ja on hiljattain laajentanut toimintaansa luonnonarvomarkkinoihin.

**Jakeluvelvoitteen joustomekanismin merkitys**

Compensate-säätiö pitää joustomekanismia erittäin tarpeellisena uudistuksena, joka voi ohjata varoja kestämättömiin tuontiraaka-aineisiin nojaavien biopolttoaineiden sijaan vaikuttavampiin ja kustannustehokkaampiin kotimaisiin ilmastotoimiin.

Nykyisin Suomessa uusiutuvien polttoaineiden raaka-aineena käytetään merkittävästi palmuöljyn rasvahappotisle PFAD:tä, joka on metsäkatoon linkittyvä raaka-aine. Useissa verrokkimaissamme, kuten muissa pohjoismaissa ja Hollannissa, PFAD rinnastetaan palmuöljyyn sen korkean ILUC-riskin (epäsuora maankäytön muutos) vuoksi, jolloin sitä ei saa enää sisällyttää kansalliseen liikenteen uusiutuvan energian tavoitteeseen. Joustomekanismi todennäköisesti vähentäisi tätä kestämätöntä raaka-aineen käyttöä.

Kun joustomekanismin kautta syntyviä varoja kohdennetaan kotimaisiin ilmastotoimiin, voidaan samalla tukea kotimaisen hiili- ja luonnonarvomarkkinan kehittymistä.

**Riskit ja haasteet**

Suurimmat haasteet liittyvät joustomekanismiin kelpuutettavien hankkeiden todellisiin ilmastovaikutuksiin. Aitojen ilmastovaikutusten synnyttäminen edellyttää, että joustomekanismissa käytetään aidosti lisäisiä päästövähennyksiä tai hiilensidontaa, jotka menevät voimassa olevaa lainsäädäntöä pidemmälle, eivät ole taloudellisesti kannattavin vaihtoehto ja joita ei todennäköisesti toteutettaisi ilman päästöyksikön myynnistä saatavan maksun tarjoamaa lisätukea. Lisäksi tarvitaan luotettavia menetelmiä päästövähennysten tai hiilensidonnan mittaamiseen sekä riippumattoman kolmannen osapuolen suorittamaa todentamista.

**Varmuuskerroin ja hankekohtainen arviointi**

Aitojen ilmastovaikutusten varmistamiseksi ja riskien minimoimiseksi Compensate-säätiö suosittelee riittävän suuren varmuuskertoimen käyttöä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että joustomekanismiin kelpaavien toimien kasvihuonekaasupäästöjen vähennysten tulisi olla kaksinkertaisia yhden megajoulen dieselin aiheuttamiin päästöihin verrattuna. Yhtenäisen kertoimen käyttäminen kaikille toimille ei kuitenkaan ole paras ratkaisu, sillä se ei ota huomioon eroja eri hankkeiden ja menetelmien välillä. Esimerkiksi hiilensidonnan pysyvyydessä voi olla merkittäviä eroja eri menentelmien ja hankkeiden välillä. Vaikka hankekohtainen pisteytys voisi olla liian työläs hallinnoitavaksi jakeluvelvoitteen joustomekanismin yhteydessä, vähintäänkin hanketyyppikohtainen pisteytys ja siihen perustuva kerroin tulisi ehdottomasti ottaa käyttöön.

Joustomekanismiin kelpaavien ilmastotoimien arvioinnissa on luotettava riippumattomiin ja tieteellisiin arviointeihin. Koska Energiavirastolla ei ole aiempaa kokemusta vastaavasta työstä, sen tehtävä tulisi rajata järjestelmän ylätason valvontaan, eikä sen tulisi osallistua tarkempien asetusten valmisteluun tai hankkeiden laadun arviointiin.

Laatukysymykset on syytä jättää itsenäisten ja riippumattomien asiantuntijoiden vastuulle. Hallituksen esitys antaa hallitukselle valtuudet määritellä joustomekanismin yksityiskohdat myöhemmin annettavassa valtioneuvoston asetuksessa, ja tämän asetuksen valmistelussa on tärkeää hyödyntää laajaa asiantuntija- ja sidosryhmäkuulemista.

**Joustomekanismin käyttö ja viestintä**

On tärkeää varmistaa, ettei jakelijoiden viestintä johda viherpesuun. Joustomekanismia ei saa markkinoida vastuullisuustekona, vaan on selkeästi viestittävä, että kyse on lakisääteisen velvoitteen täyttämisestä. Tämä tulisi huomioida hallituksen esityksessä.

**Lopuksi**

Compensate-säätiö kannattaa jakeluvelvoitteen joustomekanismin käyttöönottoa mutta kehottaa hallitusta tukeutumaan laajaan asiantuntijakuulemiseen sekä tieteeseen joustomekanismin yksityiskohtia tarkennettaessa.

Lisätietoja antaa:

Niklas Kaskeala
Hallituksen puheenjohtaja
Compensate-säätiö
niklas@compensate.com
050 5866422